

NGÔN NGỮ HỌC VÀ VIỆT NGỮ HỌC

TÌNH HÌNH VIẾT TÊN CƠ QUAN, TỔ CHỨC VIỆT NAM HIỆN NAY (KHẢO SÁT TRÊN WEBSITE VÀ BÁO ĐIỆN TỬ)

NGUYỄN THỊ THU TRANG*

TÓM TẮT: Kết quả khảo sát trên một số website và báo điện tử cho thấy, việc viết tên cơ quan, tổ chức Việt Nam hiện nay vẫn còn thiếu sự nhất quán. Nghiên cứu này sẽ cố gắng miêu tả rõ nhất hiện trạng trên thông qua những phân tích và minh họa cụ thể. Thông qua đó, bài viết đưa ra một số góp ý nhằm bổ sung, điều chỉnh quy định chính tả tiếng Việt.

TỪ KHÓA: chính tả tiếng Việt; lỗi chính tả tiếng Việt; tên cơ quan; tổ chức Việt Nam.

NHẬN BÀI: 17/3/2020.

BIÊN TẬP-CHỈNH SỬA-DUYỆT ĐĂNG: 20/7/2020

1. Mở đầu

Hiện nay, tên cơ quan, tổ chức Việt Nam (viết tắt: TCQ-TCVN) vẫn thường được viết theo *Quy định viết hoa trong văn bản hành chính* (Ban hành kèm theo Thông tư số 01/2011/TT-BNV ngày 19 tháng 01 năm 2011 của Bộ Nội vụ) (2). Theo đó, TCQ-TCVN được viết dạng như: *Ban Chỉ đạo Trung ương về Phòng chống tham nhũng, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, Bộ Tài nguyên và Môi trường, Sở Tài chính, Trường Cao đẳng Nội vụ Hà Nội...* Thực tế thì văn bản (2) khá chung chung: chỉ đưa ra một số quy tắc ngắn gọn, có liệt kê một danh sách minh họa TCQ-TCVN mà không kèm theo giải thích cụ thể về đặc điểm hay cách viết loại tên này. Đây là một trong những lí do khiến việc viết TCQ-TCVN hiện nay còn thiếu nhất quán. Từ thực tế trên, chúng tôi đã chọn vấn đề "*Tình hình viết tên cơ quan, tổ chức Việt Nam hiện nay (Khảo sát trên website và báo điện tử)*" với mục đích phân tích rõ hơn cấu tạo của TCQ-TCVN, diễn giải quy tắc viết TCQ-TCVN dựa trên các minh họa được dẫn trong quy định (2), phân tích tình hình viết TCQ-TCVN hiện nay để đưa ra một số góp ý nhằm bổ sung, điều chỉnh quy định cách viết loại tên này trong chính tả tiếng Việt.

2. Tình hình viết TCQ-TCVN hiện nay trên các website và báo điện tử

TCQ-TCVN thường được cấu thành từ 4 bộ phận sau: A: bộ phận chỉ loại hình cơ quan, tổ chức: *viện, ủy ban, sở, nhà máy, xí nghiệp, trường, ban...*; B: bộ phận chỉ đặc trưng về chức năng, nhiệm vụ hay lĩnh vực hoạt động của cơ quan, tổ chức: *thương mại, nông nghiệp, pháp luật, giáo dục và đào tạo, đại học, cao đẳng...*; C: bộ phận chỉ biệt hiệu của cơ quan, tổ chức: *Chu Văn An, Lê Quý Đôn, Kinh Đô, Thanh Niên...*; D: bộ phận chỉ nơi trú đóng của cơ quan, tổ chức, thường là các đơn vị hành chính hoặc địa danh: *Hà Nội, Ba Đình, Hồ Chí Minh, Việt Nam...* TCQ-TCVN có thể xuất hiện ở dạng đầy đủ cả 4 bộ phận hoặc khuyết thiếu bộ phận nào đó. Khảo sát cho thấy, hiện nay việc viết loại tên riêng này có sự thiếu nhất quán ở cả 4 bộ phận nêu trên.

2.1. Tình hình viết bộ phận A (bộ phận chỉ loại hình của cơ quan, tổ chức) trong TCQ-TCVN

A là bộ phận xuất hiện đầu tiên trong TCQ-TCVN, thường hiếm khi vắng mặt. Về cấu tạo, A có thể là từ hoặc cụm từ.

- A là từ (đơn âm hoặc đa âm): dạng này chiếm đa số. Theo quy định (2), chúng ta chỉ cần viết hoa chữ cái đầu tiên xuất hiện trong từ cấu tạo A, ví dụ: *Sở Tài chính, Hội Nhạc sĩ Việt Nam, Văn phòng Quốc hội...*

- A là cụm từ: dạng này ít gặp hơn. Theo quy định (2), chúng ta chỉ viết hoa chữ cái đầu tiên xuất hiện trong cụm từ cấu tạo A, ví dụ: *Tổng cục Thuế, Tổng công ty Bảo hiểm Việt Nam...*

Khảo sát cho thấy, có một số cách viết bộ phận A khác với quy định ở (2) như sau:

a. Trường hợp không viết hoa ở bộ phận A.

* TS; Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên; Email: thutrang8383@gmail.com

[1] trường Đại học Đồng Nai hôm qua đã có lời giải thích và xin lỗi 3 thí sinh "lỡ ra" đỗ ngành Sư phạm Vật lý của trường này [...]. (Nguồn: "Hiệu trưởng trường ĐH Đồng Nai xin lỗi thí sinh trượt đại học vì trường nâng điểm", <https://www.giadinhmoi.vn>)

Bộ phận A trong tên trường đã được viết là: *trường*, nghĩa là không viết hoa. Tuy nhiên, trong quy định (2) cũng như cách viết phổ biến hiện nay, ta phải viết hoa là: *Trường*.

b. Trường hợp có viết hoa bộ phận A nhưng không thống nhất

Khảo sát cho thấy, trong một số trường hợp, bộ phận A được viết hoa không thống nhất. Lí do chủ yếu liên quan đến việc xác định các bộ phận A và B trong TCQ-TCVN. Thí dụ:

[2] Ngày 15/1, Hội đồng Nhân dân tỉnh Nam Định tổ chức kì họp thứ 17, khóa XVII (họp bất thường) để kiện toàn chức danh Phó Chủ tịch Hội đồng Nhân dân, Phó Chủ tịch Ủy ban Nhân dân nhiệm kì 2011-2016 [...]. (Nguồn: "Bầu một số chức danh lãnh đạo chủ chốt của tỉnh Nam Định", <https://www.vietnamplus.vn>).

Quy định (2) có dẫn ra các minh họa là: *Hội đồng nhân dân tỉnh Sơn La, Ủy ban nhân dân tỉnh Nam Định*, trong đó chữ *nhân* chỉ được viết thường. Theo chúng tôi, quan điểm của người soạn quy định trên là coi cả 4 âm tiết *hội đồng nhân dân, ủy ban nhân dân* đều thuộc về bộ phận A, nên chỉ cần viết hoa *Hội* và *Ủy*. Tuy nhiên, hiện nay vẫn có một số trang web và báo điện tử viết hoa cả chữ *Nhân* như ở thí dụ [2], có thể do đã tách 4 âm tiết thành 2 bộ phận: A (*hội đồng, ủy ban*) và B (*nhân dân*). Cách viết thứ 2 này tuy không phổ biến nhưng lại nhất quán với cách viết tên nhiều hội đồng, ủy ban khác như: *Hội đồng Y khoa Quốc gia, Hội đồng Giáo sư Nhà nước; Ủy ban Dân tộc, Ủy ban Tư pháp, Ủy ban Kinh tế,...* Với cách viết trên, các từ *y khoa, giáo sư, dân tộc, tư pháp, kinh tế* được coi là thuộc về bộ phận B chứ không phải nằm trong A nên cần được viết theo quy định ở B: viết hoa các âm tiết *y, giáo, dân, tư, kinh*.

[3] Chiều 5/8, Tổng Công ty Điện lực TP.HCM (EVN HCMC) vừa kí kết [...] (Nguồn: "Điện lực TP.HCM hợp tác Malaysia áp dụng công nghệ trong quản lí, vận hành lưới điện", <https://thegioitiepthi.vn>)

Quy định (2) có dẫn minh họa *Tổng công ty Bảo hiểm Việt Nam, Tổng cục Thuế...* Theo đó, ở các cụm *tổng công ty, tổng cục* ta chỉ viết hoa *tổng*, còn âm tiết thứ 2 như *công, cục* chỉ viết thường. Người soạn quy định (2) hẳn đã coi là các âm tiết *tổng công ty, tổng cục* đều thuộc về bộ phận A. Tuy nhiên hiện nay xu hướng phổ biến lại là tách các âm tiết trên thành 2 bộ phận A (*tổng*), B (*công ty, cục*) và viết hoa các chữ cái mở đầu của cả 2 bộ phận, ví dụ: *Tổng Công ty Xây dựng Hà Nội* (nguồn: <https://www.hancorp.com.vn>), *Tổng Công ty Cổ phần Bưu chính Viettel* (nguồn: <https://viettelpost.com.vn>), *Tổng Công ty Tân Cảng Sài Gòn* (nguồn: <https://saigonnewport.com.vn>),...

c. Trường hợp viết thiếu hoặc thừa ở bộ phận A

Trong TCQ-TCVN, A thường là bộ phận xuất hiện đầu tiên và ít khi bị lược bỏ. Việc lược bỏ A có thể là bình thường, ví dụ: thay vì viết *Báo Dân trí đã đưa tin...; A là sinh viên Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên...*, có thể viết là *Dân trí đưa tin...; A là sinh viên Đại học Sư phạm Thái Nguyên*. Tuy nhiên, trong một số trường hợp thiếu A lại là vấn đề cần lưu tâm. Thí dụ:

[4] Chiều tối 8/8, Điểm chuẩn (0) Đại học Ngoại ngữ - Đại học Quốc gia Hà Nội năm 2019 vừa chính thức được công bố. (Nguồn: "Điểm chuẩn Đại học Ngoại ngữ - Đại học Quốc gia Hà Nội năm 2019, cao nhất là 35,5 điểm", <http://kenh14.vn>)

Theo chúng tôi, để phân biệt đại học thành viên và đại học vùng thì không nên lược chữ *Trường* ở tên đại học thành viên, và ở tên đại học vùng cũng không thể viết thừa chữ *Trường* (ví dụ: *Trường ĐH Thái Nguyên, Trường ĐH Quốc gia Hà Nội, Trường ĐH Quốc gia TP. HCM* có thể coi là lỗi viết thừa bộ phận A).

2.2. Tình hình viết bộ phận B (bộ phận chỉ đặc trưng về chức năng, nhiệm vụ hay lĩnh vực hoạt động của cơ quan, tổ chức) trong TCQ-TCVN

Trong TCQ-TCVN, B luôn xuất hiện sau bộ phận A, trước các bộ phận C, D và vì giữ vai trò rất quan trọng nên nó hiếm khi có thể vắng mặt trong tên gọi chính thức. B có cấu tạo phức tạp hơn các bộ phận còn lại: có thể gồm một hoặc nhiều thành tố nhỏ hơn; mỗi thành tố có thể là 1 từ, 1 cụm từ hoặc cấu trúc gồm quan hệ từ + từ/ cụm từ.

- Thành tố là từ: *Tổng cục Thuế, Văn phòng Quốc hội,...* Quy tắc viết ở (2) là: viết hoa chữ cái đầu tiên của từ.

- Thành tố là cụm từ:

+ Thành tố là cụm chính phụ: *Hội Người cao tuổi Hà Nội, Phòng Nghiên cứu khoa học, Cục Kiểm tra văn bản quy phạm pháp luật,...* Quy tắc viết ở (2) là: viết hoa chữ cái đầu tiên của cụm từ.

+ Thành tố là cụm đẳng lập: *Bộ Thông tin và Truyền thông, Sở Kế hoạch và Đầu tư, Ngân hàng Đầu tư và Phát triển Việt Nam,...* Cách viết đúng theo quy định (2) là: viết hoa chữ cái đầu tiên trong mỗi thành tố cấu tạo cụm đẳng lập.

- Thành tố là tổ hợp gồm quan hệ từ về + từ/ cụm từ: *Ủy ban về Các vấn đề xã hội, Ủy ban Nhà nước về Người Việt Nam ở nước ngoài...* Cách viết đúng theo quy định (2) là: không viết hoa về, chỉ viết hoa chữ cái đầu tiên của từ/ cụm từ phía sau.

B thường gồm 1 hoặc 2 thành tố. Khi B có 2 thành tố, mỗi thành tố đều được viết theo quy định đối với thành tố là từ/ cụm từ/ tổ hợp đã nêu trên.

- B được cấu tạo từ 1 thành tố. Ví dụ: *Sở Tài chính, Phòng Nghiên cứu khoa học, Bộ Thông tin và Truyền thông,...*

- B có cấu tạo từ 2 thành tố trở lên. Ví dụ: *Công ty (B1) Cổ phần (B2) Đầu tư Tư vấn và Thiết kế xây dựng, Ban (B1) Chỉ đạo Trung ương (B2) về Phòng chống tham nhũng...*

Khảo sát cho thấy tình hình viết bộ phận B trong TCQ-TCVN có rất nhiều vấn đề chưa thống nhất. Cụ thể như sau:

a. Trường hợp không viết hoa ở bộ phận B

[5] *Cùng với các trường chuyên thuộc Sở GD-ĐT Hà Nội [...]; các Trường THPT chuyên Ngoại ngữ, Trường THPT chuyên Khoa học Tự nhiên, Trường THPT chuyên Đại học Sư phạm Hà Nội cũng sẽ tổ chức kì thi tuyển sinh vào lớp 10 từ ngày 26/5 đến 4/6.* (Nguồn: “Điểm chuẩn vào lớp 10 trường chuyên tại Hà Nội qua các năm”, <http://kenh14.vn>).

Từ *chuyên* là một thành tố cấu tạo B, độc lập với *THPT*. Theo quy định ở (2) thì cần viết hoa là *Chuyên*. Khảo sát cho thấy, ở [5] và website chính thức của một số trường như Trường THPT Chuyên Hà Nội - Amsterdam, Trường THPT Chuyên Khoa học Tự nhiên..., từ này chỉ được viết thường.

[6] *Tập đoàn Công nghiệp than - khoáng sản Việt Nam (TKV) vừa có công văn gửi hai tỉnh Đắk Nông và Lâm Đồng đề nghị hỗ trợ tuyển học viên học chương trình 1+2 chuyên ngành luyện kim tại Trường đại học Bách khoa Côn Minh - Trung Quốc (1 năm học tiếng Trung Quốc, 2 năm học chuyên ngành) có học bổng của tập đoàn.* (Nguồn: “Tin văn giáo dục 30/1/2007”, <https://thanhnien.vn>)

Theo quy định (2) và cách viết phổ biến hiện nay, tên này cần được viết là: *Than - Khoáng sản* (viết hoa cả hai âm tiết *than, khoáng*); *Đại học* (viết hoa *đại*).

Một số ví dụ khác tương tự [5] và [6] là: *Công ty cổ phần Cảng Quy Nhơn, Công ty CP đầu tư phát triển nhà Đà Nẵng; Công ty CP du lịch Núi Tà Cú, Công ty CP Đầu tư và khoáng sản Hợp Thành,...* Nếu theo quy định (2), cần viết hoa tất cả các âm tiết *cổ, đầu, phát, du, khoáng*.

b. Trường hợp có viết hoa bộ phận B nhưng không thống nhất

Cũng giống như ở bộ phận A, ở bộ phận B cũng xảy ra hiện tượng viết hoa không thống nhất. Theo chúng tôi, lí do là vì người viết có quan điểm khác nhau về cấu tạo của B.

Theo quy định ở (2), nếu B là cụm chính phụ thì ta chỉ cần viết hoa âm tiết mở đầu cụm chính phụ đó. Còn nếu như B có cấu tạo gồm nhiều thành tố nhỏ đẳng lập thì cần viết hoa âm tiết mở đầu mỗi thành tố. Việc xác định cấu tạo của B là chính phụ hay đẳng lập đôi khi không chính xác dẫn đến các cách viết khác nhau.

[7] Mặc dù thay đổi nhiều tên gọi khác nhau, song **Phòng An ninh Chính trị nội bộ (PA83) - Công an tỉnh luôn hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ...** (Nguồn: “*Cán bộ, chiến sĩ Phòng PA83 (Công an tỉnh): Làm tốt công tác bảo vệ an ninh chính trị nội bộ*”, <http://baoninhthuan.com.vn>)

Phân tích cho thấy *an ninh chính trị nội bộ* vốn là một cụm chính phụ (chỉ chức năng của phòng là phụ trách an ninh về chính trị nội bộ) nên không thể tách nó thành 2 thành tố đẳng lập là B1 - *an ninh*; B2 - *chính trị nội bộ*) và viết hoa cả hai âm tiết là *An* và *Chính* như ở [7]. Cách viết đúng và cũng phổ biến hiện nay là: *Phòng An ninh chính trị nội bộ* (âm tiết *chính* viết thường).

Một số ví dụ tương tự [7] là: *Công ty Xây lắp Điện Quảng Nam, Công ty CP Quản lí và Bảo trì Đường thủy nội địa số 11, Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, Sở Nội Vụ tỉnh Bắc Giang, Trường Tiểu Học Chu Văn An ...* Cách viết đúng theo quy định (2) là: tất cả các âm tiết *điện, đường, nông, vụ, học* đều phải viết thường, không viết hoa.

[8] *Hội nghị đã được nghe các báo cáo, các tư vấn [...] của TS. Nguyễn Quốc Chính - Giám đốc Trung tâm Khảo thí và đánh giá chất lượng Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh...* (Nguồn: “*Hội nghị quản lí hành chính và Đảm bảo chất lượng năm học 2017 – 2018*”, <http://www.ctump.edu.vn>)

Cụm *khảo thí và đánh giá chất lượng* vốn là cụm đẳng lập cấu tạo bộ phận B nên cách viết đúng là *Trung tâm Khảo thí và Đánh giá chất lượng* (cần viết hoa cả *khảo* và *đánh*).

Một số ví dụ khác tương tự [8] là: *Công ty Cổ phần Dệt may Huế, Bộ Công thương, Hội Nghiên cứu và giảng dạy văn học TP.HCM, Viện Tài nguyên, môi trường và phát triển cộng đồng, ...* Cách viết đúng theo quy định (2) là: các âm tiết *may, thương, giảng, môi, phát* cũng phải được viết hoa

Ngoài ra, ở quy định (2) có nêu cách viết 1 tên cơ quan mà chúng tôi dẫn ra để bàn thêm là: *Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn*. Với cách viết trên, các âm tiết *khoa học xã hội* và *nhân văn* chính là yếu tố cấu tạo nên B2 và là cụm đẳng lập gồm 2 thành tố là: *khoa học xã hội, nhân văn*. Cấu trúc tên được phân tích như sau:

A	B	
	B1	B2
Trường	Đại học	Khoa học xã hội và Nhân văn

Thực tế thì cách viết tên chính thức của trường hiện nay là: *Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn*. Với cách viết này, *khoa học xã hội và nhân văn* lại được tách 2 bộ phận B2 và B3, trong đó vị trí B3 được viết như với cụm đẳng lập. Cấu trúc tên được phân tích là:

A	B		
	B1	B2	B3
Trường	Đại học	Khoa học	Xã hội và Nhân văn

Chúng tôi cho rằng so với quy định (2), cách viết hiện hành hợp lí hơn: *xã hội* và *nhân văn* vốn là 2 từ đồng đẳng trong kết cấu, về mặt ý nghĩa, chúng chỉ 2 lĩnh vực nghiên cứu - đào tạo khác nhau của trường, do đó cần viết *xã hội* và *nhân văn* như với cụm đẳng lập (→ viết hoa *xã* và *nhân*). Cách viết này nhất quán với cách viết tên khác có cấu tạo tương tự và đang được sử dụng chính thống hiện nay là: *Trường Đại học Khoa học Tự nhiên*. Từ trường hợp này, chúng ta có thể bàn về các cách viết chưa thống nhất như: *Viện Khoa học xã hội Việt Nam*, *Viện Khoa học hình sự*, *Viện Khoa học Nông nghiệp Việt Nam*, *Viện Khoa học Thủy lợi Việt Nam*,... Trong các tên vừa nêu, các từ như *xã hội*, *hình sự*, *nông nghiệp*, *thủy lợi* vốn cùng chức năng, cùng vị trí trong kết cấu nhưng lại được viết khác nhau: khi thì viết hoa, khi thì viết thường. Do đó, quy định chính tả cũng cần đưa ra hướng dẫn viết cho thống nhất.

[9] Ủy ban Về các vấn đề xã hội của Quốc hội vừa khai mạc Phiên họp toàn thể lần thứ 6, [...]. (Nguồn: “Phiên họp toàn thể lần thứ 6 Ủy ban Về các vấn đề xã hội của Quốc hội”, <https://www.dantocmiennui.vn>)

Theo quy định (2) và cách viết phổ biến hiện nay thì tên riêng ở [9] cần được viết là: Ủy ban về Các vấn đề xã hội (không cần viết hoa *về*, thay vào đó, phải viết hoa *các*).

c. Trường hợp viết tắt tùy tiện ở B

Trong TCQ-TCVN, bộ phận B thường khá dài và vì thế nó có thể được viết tắt. Tuy nhiên, việc viết tắt cũng cần thống nhất và hợp lí. Thực tế thì quy định (2) không trình bày về vấn đề này nhưng chúng tôi cho rằng cách viết tắt sau đây là tùy tiện:

[10] Hồng Ngọc là thí sinh đỗ khoa Báo chí của trường Đại học KHXH và Nhân văn với số điểm 26,5 (chưa cộng điểm ưu tiên). (Nguồn: “Nữ sinh nghèo xứ Nghệ được miễn học phí 4 năm học đại học”, <https://www.giadinhmoi.vn>)

Cụm *khoa học xã hội và nhân văn* là một cụm từ cấu tạo bộ phận B, do đó, nếu cần viết tắt thì phải viết tắt cả cụm. Cách viết tắt hợp lí nên là: *Trường Đại học KHXH & NV*.

[11] Nam sinh trượt oan ⁽¹⁾ đại học Đồng Nai lại đỗ ⁽²⁾ ĐH Sư phạm Hà Nội (Nguồn: <https://www.giadinhmoi.vn>)

Trên đây là tiêu đề một bài báo viết tắt tùy tiện bộ phận B. Nếu đã viết tắt chữ *đại học* ở ⁽²⁾ thì cũng cần viết tắt ở ⁽¹⁾ cho thống nhất.

d. Trường hợp viết thiếu bộ phận ở B

Khảo sát cho thấy, trong TCQ-TCVN, bộ phận B thường được viết đầy đủ nhưng cũng có trường hợp bị lược bỏ. Thí dụ:

[12] Những cựu học sinh đặc biệt Trường Chu Văn An trong 110 năm. (Nguồn: <https://vietnamnet.vn>)

Trên thực tế, bộ phận B cũng có thể vắng mặt khi TCQTC-VN đã có bộ phận C chi biệt hiệu. Khi đó, có thể viết gọn TCQTC-VN chỉ gồm A - C hoặc C: Ví dụ: *học sinh Trường THCS Lê Quý Đôn* → *học sinh Trường Lê Quý Đôn/ học sinh Lê Quý Đôn*; *Công ty Cổ phần Dịch vụ Bất động sản Đất Xanh* → *Công ty Đất Xanh/ Đất Xanh*. Tuy nhiên, trong nhiều trường hợp khác, thiếu B là một dạng lỗi. Thí dụ [12] là tên một bài báo thiếu bộ phận B, cần thêm *THPT (Trung học phổ thông)* vào tên trường để người đọc nhận diện chính xác cơ quan được nói đến, phân biệt với *Trường Tiểu học Chu Văn An* hay *Trường THCS Chu Văn An*,...

e. Trường hợp viết không chính xác với tên gọi thực tế ở bộ phận B